

Çocuk Yayıncılığında Çocukların Zihin Sağlığı ve Estetik Problemi

Osman TURHAN*

Çocuklara hitap eden yayınlarda genel olarak bir üslup ve estetik problemi olduğunu söylemek mümkün. Ayrıca psikolojik ve pedagojik faktörlerin hesaba katılmadığı birçok yayın yapıldığını da görebiliyoruz. Yayıncı, yazar ve çizer ilişkisinin sağlıklı yürümemesi bu problemlerin en önemli nedenidir.

Son yıllarda bu problemler kısmen aşıldı. Hem üslup hem de çizgi/tasarım kalitesi bir hayli yükseldi diyebilirim. Ama bu gelişmenin yeterli olduğunu söylemek mümkün değil.

Dinî çocuk yayınlarında bu problem daha fazla gösteriyor kendini. Resimleme konusu yayıncının ve editörün zihninde kocaman bir soru işareti olarak kalmış olacak ki çocuğun dünyasını kucaklamayan resimsiz kitaplar basıldı uzun yıllar. Oysaki İslam sanatının bazı hassasiyetlerine riayet edilerek çok güzel çözümler üretilebilirdi. Tabii bunun için hem manevi değerlerle barışık olan hem de modern sanatın doğrularını, avantajlarını iyi kullanabilen sanatçılara ihtiyaç duyulmaktadır.

Dinî çocuk yayınlarında, işi ehline verme konusunda diğer birçok sektöre kıyasla yayıncıların daha fazla sorumluluğu olduğunu düşünüyorum. Özellikle dinî açıdan uygun olmayan veya kalitesiz resim yayınlanması çocukta uzun vadede estetik açıdan zihin kirlenmelerine yol açacaktır. Sadece ticari kaygılarla ‘eser’ yayınlayan yayıncılar/yazarlar / çizerler bu ağır sorumluluğun farkında olmak zorundadırlar.

Resim ve grafik tasarımın önemi

Resim/illüstrasyon ve grafik tasarım çocuk kitabının kimliğidir. Kitap illüstrasyonları o kadar önemli ki sadece illüstrasyon kullanarak çocuğun dikkatini çekebilecek kitap yayınlamanız mümkündür ama sadece yazı yoğunluğuyla bir çocuk kitabı pek mümkün görünmüyor.

Çocuk yayıncılığında özellikle ilgilendiğim saha olan dinî çocuk kitaplarında estetik konusunda bazı problemlere işaret etmek istiyorum.

Dinî kitaplarda bu daha da belirleyici olarak karşımıza çıkıyor. Çünkü tasavvur edilen muhtevanın resmedilmesi ayrı bir şuur gerektirmektedir. Resmedilmesi gereken

* Çizer, sanat yönetmeni.

mekân sadece bir manzara veya bir insan ya da herhangi bir obje olmayıp bilakis mana derinliğini hesaba katmak icap eder. Manayı tasvir etmek resim sanatının tekniğine hâkim olmanın ötesinde gönül dilinin renklerine, bakış açısına ihtiyaç duymaktadır.

Her yazının, çizginin okurun zihninde bir etki oluşturacağını bilincinde olarak yazdıklarımızı veya çizdiklerimizi sağlam kaynaklara dayanarak tartmak zorundayız.

Çocuk kitapları özellikle son yıllarda yayıncılık sektörüne ciddi hareketlilik katmıştır. Ekonomik kriz dönemlerinde birçok yayıncının çocuk kitabı basarak ayakta kaldığını söyleyebilirim. Bu durum dinî çocuk kitaplarının kalitesini ciddi manada düşürmüştür. Elbette ihtiyacı karşılayan sağlam kaynaklara dayanarak basılan kaliteli kitaplar da raflarda yerini alıyor. Bütünüyle ticari bir sektöre dönüştü demek haksızlık olur fakat genel itibarıyla algı ticari olduğu yönünde.

Öte yandan, zamanımızda Batı kültürüne ait yayınların etkisinde kalmış çocuklar ve ailelerini çocuk kitabı konusunda tatmin etmek her geçen gün daha da zorlaşıyor. Zira yabancı kaynaklı interaktif ve etkileşimli yayınlar bir hayli fazla ve teknik olarak da son derece başarılı örnekler sunuyorlar. Görsel sanatlar açısından da oldukça kaliteli üretimler söz konusu.

Yerli yayınların düşük maliyet odaklı üretim planlarını yeniden gözden geçirmeleri gerekiyor. Aksi hâlde dünya markası yayıncılarımızın, yayınlarımızın olması pek mümkün görünmemektedir.

Çocuk Kitapları Fuarları

Katıldığım yurt dışı uluslararası kitap fuarlarından çocuk kitapları açısından en önemlisi İtalya, Bologna Çocuk Kitapları Fuarı'dır. Her yayıncının, yazarın, çizerin mutlaka görmesi gereken bir organizasyon olduğunu düşünüyorum. Her çizer ve çizer adaylarının mutlaka Bologna Çocuk Kitapları Fuarı'nı görmesi gerekir. Bu deneyim çizerin estetik çıtasını bir hayli yukarı taşımasına sebep olacaktır.

Tüm dünyadan profesyonel çizerlerin yayıncılarla bir araya geldiği, yeni projeler geliştirdiği, anlaşmalar yaptığı, sergi ve söyleşilerle, atölye çalışmaları gerçekleştirdiği bir platform da sunuyor fuar aynı zamanda. Dünyanın birçok ülkesinden fuar sergi organizasyonu için gönderilen illüstrasyonlar bir albümde toplanıyor aynı zamanda. Bu çalışmaları sergi atmosferinde görmek, çizeri ile konuşma imkânı bulmak çok yararlı olacaktır genç çizer adayları için.

Ülkemizde kitap müşterisi profilinin bir hayli düşük olduğu aşikâr. Yayınevleri düşük ücretli kitaplara bile müşteri bulmakta zorlanırken maliyeti arttıran illüstrasyon, tasarım, baskı, cilt kalitelerine vurgu yaptığının farkındayım. Ama son yıllarda benimde içinde olduğun bazı projelere gösterilen ilgiye bakarak şunu söyleyebilirim ki; ülkemizde artık fiyatına bakmadan çocuğuna kaliteli kitap satın almak isteyen ciddi bir kitle var. Ve bu şuardaki aile profili her geçen gün artmaktadır.

Yayıncı açısından bakarsak meseleye, pazar payından daha fazla istifade etmek adına bazı tavizler verdikleri gözlenmektedir. Hedef kitlenin alım gücünün düşük olduğu, özellikle kitap satışlarının pek parlak olmadığını varsayarak maliyeti düşürme çabasına girmektedirler.

Bu durum farklı branşlarda haklı görülebilir belki fakat dinî çocuk yayınlarında maliyeti düşürme adına muhteva ve görsel kaliteden taviz vermenin çok daha ağır sorumluluğu olacaktır.

Zihin sağlığı

Konunun önemine dikkat çekme adına şöyle izah edeyim.

Vücut sağlığımız için titizlikle organik gıda aradığımız hatta yüksek ücretler ödeyerek beslendiğimiz gibi zihin ve ruh sağlığımız için de ‘organik bilgiyi’ aramamız gerekmektedir. Zihin ve ruh sağlığı beden sağlığından daha ziyade önem arz etmektedir. Zira ‘hormonlu bilgi’ ihtiva eden bir dinî yayının çocuğun zihninde, ruh dünyasında oluşturaçağı tahribat, uzun vadede bazı itikadi problemler yaşamasına neden olabilir.

Burada kalite beklentisinden ziyade düşük fiyat arayışı olan aileleri de uyarmamız gerekiyor. Çocuklarının manevi sağlığını önemsemeliler ve mutlaka yazar, çizer ve yayıncıyı hatta matbaa baskı kalitesini sorgulamalı, bilgilerin kaynağını araştırarak kitap satın almalıdırlar.

Yayın sektöründe pahalı kitap satmaz anlayışı doğru değildir. Muhteva, grafik tasarım, resimleme ve baskı kalitesi konusunda belli bir kalite çitasını aşmış, beklentilerin çok üstünde ilgi gördüğünü hatta ülkemiz sınırları dışına çevirileri yapılan yerli örnekler olduğunu söyleyebilirim.

Siyer kitaplarında muhteva ve görsel kalite

Daha müşahhas bir örnek üzerinden gidelim. Siyer kitapları dinî çocuk yayın sektöründe önemli yer tutar. Kitabı yayınlamadan önce yayıncının dikkat etmesi gereken can alıcı formül; işi ehline verme konusundaki tavrıdır. Siyer yazarı, sağlam kaynaklara dayalı olarak çalışmalı, manevi hassasiyetleri bizzat yaşıyor olmalı, çocuk edebiyatı ile hemhâl olmakla beraber, çocuk dünyasını tanıyan biri olmalıdır. Aynı tizlikte kitabın grafik tasarımı ve resimlemesini de işinin ehline teslim etmesi gerekmektedir. Çizerlik konusunda iyi olanı kötü olandan ayırt etmek yayıncının bizzat işi değildir. Bu konuda bir sanat danışmanı ile çalışması kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Güzel Sanatlar Fakültelerinin ilgili bölümlerinden mezun çizer/tasarımcıları bulmak da yetmeyebilir zira konuya uzaksa çizer arzu edileni veremez. Yayın sürecinin tamamına yayınevi sahibi yani ‘patron’ karar vermemeli, her aşamanın uzmanı ayrı denetimler yapmalıdır. Ortaya çıkan taslağı da yayıncının organize ettiği, içinde ressam ve yazarın da bulunduğu yayın kurulu tarafından gözden geçirilerek baskı aşamasına geçmelidir.

Çocuk yayıncılığının gelişmesi umut verici elbette. Her yıl yüzlerce yeni kitap raf-larda yerini alıyor. Fakat unutmamalı ki, bu kitaplarda çocukların zihin ve ruh sağlığını tehdit edebilecek içerik varsa bu durum manav reyonlarında satılan hormonlu meyvelerin varlığından daha ziyade tehlike arz etmektedir gelecek adına.